

nr. 200, april 2026

ZIE ZOO

Zwartvoetpinguïns **3**

5

Zaadverspreiding door vogels

Een mooie samenwerking
tussen plant en dier.

10

Bouwplaats Desert

Hoe gaat zo'n bouwproject
in zijn werk?

KONINKLIJKE
BURGERS' zoo

Natuurbehoud is één van onze hoofddoelen. We zijn dan ook verheugd dat we dit jaar gezamenlijk met alle NVD-dierenparken een natuurbehoudsproject op Madagaskar gaan steunen, voor minimaal vijf jaar! De Nederlandse Vereniging van Dierentuinen (NVD) bestaat al sinds 1966: dertien parken werken vandaag de dag intensief samen. Nu dus ook gezamenlijk aan internationaal natuurbehoud! U leest hier meer over in deze ZieZoo. Verder besteden we aandacht aan een bijzondere operatie in de Ocean. We hebben een echo afgenomen bij een drachtig adelaarsrogvrouwtje en haar meteen ook van anticonceptie voorzien om een volgende dracht te voorkomen. Tot slot vertellen we uiteraard ook over de grootschalige verbouwing van de Desert die zijn voltooiing nadert.

Colofon

Redactie:

Bas Lukkenaar
Constanze Mager
Karen Westerhof
Kim Huijing

Foto cover:

Zwartvoetpinguïn

Foto:

Foto's, tenzij anders vermeld: archief Burgers' Zoo.
Fotografen die aan het archief hebben bijgedragen:
Amber Grotenbreg
Dieudonnee Kelderman
Evelien Terwel
Mira Meijer
Theo Kruse
Karen Westerhof
Constanze Mager
Iris Keurntjes

Vormgeving en druk:

Drukkerij Rozijn Repro, Didam

ZieZoo is een uitgave van Koninklijke Burgers' Zoo, Arnhem. ZieZoo verschijnt viermaal per jaar. Abonnementhouders ontvangen ZieZoo gratis.

ISSN:

1876-1798

KONINKLIJKE
BURGERS' ZOO

Antoon van Hooffplein 1
6816 SH Arnhem
(026) 44 24 534
info@burgerszoo.nl
www.burgerszoo.nl

Op de agenda

Ook de komende maanden is er weer veel verdieping in de zoo te vinden voor wie ernaar op zoek is! En dat zijn veel mensen, gezien de talrijke boekingen! Sommige programma's, zoals bijvoorbeeld avondlezingen+ (dat is een lezing met rondleiding) en kindercolleges, draaien we vaker. Daar staat deze keer geen concrete datum in dit overzicht, maar alleen de maand. Kijk a.u.b. op de website voor data, tijden, kosten, leeftijden en aanmelding!

Kindercolleges

April: 'Vlinders'

Van lichaamsbouw tot gedrag van verschillende tropische vlindersoorten in onze Mangrove.

Mei: 'Snap het dier'

Gedrag laat veel zien hoe een dier zich voelt; leer wat het dier wil vertellen!

Juni: 'Aanpassing aan het leven in de Desert'

Hitte, veel zon, weinig water... hoe gaan dieren en planten daarmee om?

Avondlezingen

15 april: 'De wilde kanten van Arnhem'

De Arnhemse stadsecologe Ineke Wesseling vertelt over verrassende ontmoetingen in 'onze' stad.

Mei/juni: 3x Avondlezing+ 'America the beautiful'

Een inleidende lezing over schitterende nationale parken in het zuidwesten van de VS, met daarna een verkenningstocht met gidsen door de Desert.

17 juni: 'Niets menselijks is dieren vreemd...'

Leer over gedragsstrategieën van dieren én vergelijk ze met het gedrag van mensen!

8 juli: Avondlezing+ 'Planten van Burgers' Mangrove ontdekken'

Een inleidende lezing en daarna in groepjes een uur lang op ontdekking in de Mangrove - met een tocht op uw eigen smartphone! In de hal zijn plantenkenners aanwezig.

11 en 12 april: Vogelweekend

Een weekend in het teken van inheemse vogels. Met familiecolleges, vogelspotwandelingen en foto-workshops. Kijk voor het hele programma op de website!

April, mei, juni, september: Rondleidingen vóór openings-tijd of achter de schermen

Ga in april, mei of september vóór openings-tijd mee op **Vroege Vogelwandeling** in de Bush op zoek naar tropische vogels, laat je onderdompelen in het regenwoud met een **Bush Beleving** of geniet van de rust van de zee met een **Vroege Ocean-tour**. Of ga juist in de middag mee op een verkenning van de waterfabriek bij de **Ocean achter de schermen-tour**, in april, mei, of juni.

Houd de website ook in de gaten voor:

Kleuterprogramma's, sluitingstijd rondleidingen, nieuwe dieren wandelingen en meer. Tot half juni is aanmelding mogelijk voor Kidsclubs en De EMOE-clubs, waarover meer op pagina 6 van deze ZieZoo.

Klik &
meld je aan
voor een van de
lezingen!

Foto: maarten van der geest

Voor zwartvoetpinguïns is een goede nestplek heel belangrijk. De beste plek willen krijgen, is zelfs een mogelijke oorzaak voor ruzie.

Zwart-wit welkomstcomité

Al bij het scannen van uw entreeticket zijn ze te zien en vaak te horen: de zwartvoetpinguïns. Deze publiekslieveling vormt een uitstekend ontvangstcomité voor onze bezoekers. Met ongeveer 80 dieren is er in dit verblijf naast de ingang altijd wel iets te zien. Er wordt gebaltst, gezwommen, gebroed en twee keer per dag staan ze in de rij bij de dierversorger om een vis uit de hand te pakken. Voor de frequente bezoeker is dit dier haast een vanzelfsprekendheid, maar in het wild gaat het met deze diersoort bijzonder slecht en ze staan dan ook als 'ernstig bedreigd' op de Rode Lijst.

Opvallende schutkleur

Op het land zijn pinguïns best een opvallende verschijning. Toch dient de typische zwart-wittekening, waaraan elke pinguïn ook individueel te herkennen is, in het water als camouflage. Pinguïns brengen namelijk in de natuur een groot deel van hun tijd door in het water, op zoek naar voedsel. De witte kleur op hun buik zorgt dat (roof-) dieren die onder hen zwemmen, pinguïns tegen het licht in slecht zien. Andersom zorgt de zwarte kleur op hun rug ervoor dat dieren die boven hen zwemmen ze slecht zien tegen de donkere achtergrond van de diepe zee. Samen met hun waterdichte verenkleed, gestroomlijnde vorm en vleugels die als krachtige roeispanten dienen, zijn deze dieren dus uitstekend aangepast aan het leven in het water!

Vogelpoep als bedreiging

Van de ongeveer 20 pinguïnsorten is de zwartvoetpinguïn de enige die voorkomt rond de kusten van Afrika. Zijn versprei-

dingsgebied is Zuid-Afrika en Namibië. De monogame koppels maken nesten in burchten onder rotsen en in guano. Vanwege de winning van deze guano, een natuurlijke meststof die bestaat uit gedroogde uitwerpselen van zeevogels, moesten pinguïns in het verleden vaker genoegen nemen met minder goede broedplekken. Hier zijn ze bijvoorbeeld kwetsbaarder voor predatie. Op dit moment zijn vooral overbevissing en olievervuiling de oorzaken van het afnemen van pinguïnpopulaties in het wild. Met sterk afnemende aantallen en een huidig aantal van 10.000 broedparen zwartvoetpinguïns in het wild zijn ze in 2024 van 'bedreigd' naar 'ernstig bedreigd' opgeschoven op de Rode Lijst.

Pinguïnperikelen

De verzorgers van de 80-koppige pinguïnkolonie in Burgers' Zoo worden door deze doorgaans monogame dieren regelmatig verrast! Bijvoorbeeld door een pinguïn die

na jarenlange trouw ineens een andere partner gevonden blijkt te hebben. Ook was er eens een mannelijke pinguïn die twee vrouwtjes voor zich gewonnen had, maar toch bij beide niet welkom was in het broedhol. Soms zijn er ook koppels van hetzelfde geslacht, die door het stelen van een ei ook jongen grootbrengen. Over deze pinguïnperikelen zou je haast een soap kunnen schrijven!

Niet elk koppel is even handig in het uitbroeden van eieren. In sommige situaties grijpen de dierversorgers in en wordt een genetisch belangrijk ei onder een bewezen goed broedkoppel gelegd. Zo zorgen we dat de genetische basis in de diertuinpopulatie goed is en blijft. Dat betekent hopelijk dat we in de toekomst nog lang mogen genieten van gezonde pinguïns en al hun perikelen!

Tekst: Karen Westerhof

Adelaarsrog aan de pil

Zelfs vissen kunnen aan de pil: een hormoonbehandeling om dieren te stoppen met voortplanten. Geboortebeperving bij vissen staat in de kinderschoenen. Hoe werkt dit en waarom worden deze keuzes gemaakt?

Kweeksucces

Vlak na de opening van Burgers' Ocean in het jaar 2000 is een groep adelaarsroggen uit de Malediven geïntroduceerd in het tunnelbassin. Adelaarsroggen kwam je toen nog zelden in aquaria tegen, omdat het lastige dieren zijn om te houden en ze ook veel ruimte nodig hebben. Ook in de Ocean bleken de uitdagingen groot, met name op het gebied van parasieten en voedingsproblemen. Maar na veel dingen uit te proberen werd de weg gevonden, wat resulteerde in een gezonde groep volwassen dieren die in 2009 een eerste jong voortbracht. Sindsdien zijn er maar liefst 78 jongen geboren, wat Burgers' Zoo de meest succesvolle kweker ter wereld maakt. Adelaarsroggen zijn eierlevend-barend: het vrouwtje legt als het ware een ei in zichzelf. Het groeiende embryo verbruikt eerst de dooier en krijgt daarnaast via de baarmoederwand extra voedsel. Na ongeveer 8 tot 12 maanden wordt het jong geboren.

Stamboek

In 2012 heeft Burgers' Zoo een stamboek opgezet om zo de Europese aquarium-populatie te managen. Door het mooie kweeksucces raakten de Arnhemse roggen al best snel oververtegenwoordigd in de populatie. Daarom vertrok een volwassen vrouwtje naar een ander publieksaquarium.

Daarnaast kwam de zoektocht naar andere geboortebeperving op gang. In 2017 is voor het eerst bij een roggenvrouwtje een hormoonimplantaat uitgetest. Deze methode was nog nooit eerder op een vis toegepast. Zo'n implantaat werkt in de hersens op het aansturingsniveau van de hormooncyclus, waardoor in de geslachtsorganen sommige geslachtshormonen niet meer worden aangemaakt. En zie daar, dit werkte ook bij roggen! Eenentwintig jongen had dit moederdier al gebaard en na het zetten van het implantaat is er geen jong meer geboren. Begin 2026 is er weer een vrouwtje adelaarsrog aan de pil gegaan. Dit dier is zelf al geboren in Arnhem. En ook zij had al maar liefst negen nakomelingen, dus heeft ze haar genen voldoende doorgegeven. Daarnaast merken we dat na iedere geboorte direct een paring en bevruchting volgden en dus weer een nieuwe dracht. Dit continu drachtig zijn, was voor het vrouwtje ook lichamelijk uitputtend.

Vangen

Vangen, verplaatsen, verdoven, wakker maken en weer terugzetten... een hele operatie als de patiënt een vis van 70 kilo is. Een team van zestien personen met ieder zijn eigen taak kwam hier aan te pas. Een duikteam zonderde het vrouwtje eerst met een groot staand net in de tunnel af.

Een veterinaire ingreep bij een adelaarsrog vereist veel teamwork.

Een tweede team ving haar met een soort brancard en bracht haar een verdieping hoger, waar ze in een bassin met verdovingsmiddel werd geplaatst. De dierenarts deed een check met een echo, nam een bloedmonster en zette het implantaat. Tijdens de hele procedure werd de rog beademd met water dat was voorzien van extra zuurstof en verdovingsmiddel. Het geheel vereiste een geweldige samenwerking van heel het team! Nu is het afwachten of dit vrouwtje zoals gewenst stopt met reproduceren.

Tekst: Max Janse

Vrouwelijke adelaarsroggen dragen de zich ontwikkelende jongen vele maanden lang in hun lijf met zich mee en zijn over het algemeen groter dan de mannetjes.

Foto: Christiaan Lutzenberg

Een schreeuwpiha snoept in de Bush van de vruchten van een vissenstaartpalm.

Planten met vleugels

In 2026 luidt het thema van de Vereniging Botanische Tuinen 'Plant als passagier'. In deze ZieZoo brengen we, passend voor een dierenpark, de samenwerking tussen vogels en planten voor het voetlicht. Dankzij vogels liften planten niet alleen zomaar mee: ze krijgen als het ware zelfs vleugels!

Aan poot en veer

Waterlinzen (*Lemna minor*) vindt men wereldwijd in stilstaand of langzaam stromend water. Deze piepkleine vertegenwoordiger uit de plantenfamilie aronskelken heeft een tweede naam: eendenkroos. Waterhoenders, Canadese ganzen, blauwvleugeltalingen (te zien in Burgers' Desert) en diverse andere watervogels voeden zich met eendenkroos. De plant dankt haar grote verspreidingsgebied aan deze vogels. Waterlinzen ontwikkelen kleine uitlopertjes en stekjes die van de moederplant afbreken. De minuscule plantjes blijven in de veren en aan de poten van watervogels 'plakken', en reizen mee als de vogels opvliegen om een volgende waterplas te bezoeken.

Plakkend aan de snavel

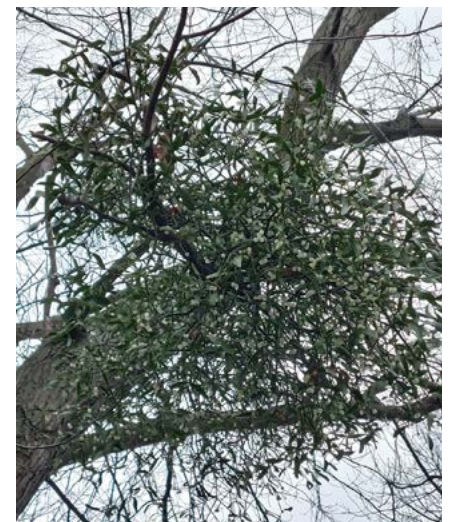
Ook de maretak (*Viscum album*) lift aan de buitenkant van vogels mee: lijsters of merels eten de witte bessen. Het vruchtvlees is opvallend kleverig. Daarom blijven aan de buitenkant van de vogelsnavel zaden plakken. De vogel vliegt na zijn maaltijd verder en veegt elders zijn snavel schoon aan een tak. Daar plaatst hij zodoende onbewust ook de zaden – een perfecte plek voor de maretak, want deze plant leeft bovenop bomen, dus 'epifytisch'. Maretak valt vooral in de winter goed op: dan zijn de loofbomen waarop ze groeien kaal en zijn de groenblijvende maretak-bollen goed zichtbaar. In Nederland vind je maretak vooral in Limburg en in de regio rondom

Wageningen, waar deze planten zich vanuit een botanische tuin hebben verspreid via vogels.

Binnenin de vogel meeliften

Planten liften echter meestal inwendig met vogels mee; in het spijsverteringsstelsel. Biologen noemen deze manier van plantenverspreiding 'endozoöchorie'. Net als de maretak produceren planten met deze verspreidingsstrategie rondom de zaden vlezig vruchtvlees. Dit vruchtvlees, in de vorm van vruchten of bessen, moet vogels ertoe verleiden om de zaden in te slikken. Ook andere dieren kunnen zaden verspreiden door vruchten te eten en de zaden later weer uit te poepen, maar vogels zijn natuurlijk heel mobiel en daardoor heel goede verspreiders. Zeker in de tropen vallen veel planten op endozoöchorie als verspreidingsmechanisme terug: tussen 75% en 90% van de tropische boomsoorten lift als zaadje in het darmstelsel van dieren mee. Ook in Burgers' Bush groeien meerdere van zulke boomsoorten én zijn de vogelsoorten te zien die hun zaden verspreiden. Denk alleen al aan de vruchtenduiven, zoals de pinonduif en de groene muskaatduif: het zijn zaadverspreiders bij uitstek!

Tekst: Constanze Mager

De witte bessen van de maretak bevatten plakkerig sap.

Foto: Astrid Melicharek

Meer weten over vogels, inheems of exotisch?

In april, mei en september kunt u (na aanmelding via de website) deelnemen aan Vroege Vogel-wandelingen in Burgers' Bush, om tropische vogels te spotten vóór openingstijd. En op 11 en 12 april houden we in Burgers' Zoo, in samenwerking met de Vogelwerkgroep Arnhem een speciaal Vogelweekend, rondom Burgers' Academy. We speuren dan tussen 10 en 16 uur onder andere naar inheemse vogels, maken vetbolhouders en vertellen over het vogelvriendelijk inrichten van de tuin.

Met een gids zie je meer

Meer dan 1300 groepen per jaar gaan onder begeleiding van een gids op pad in Burgers' Zoo. Telkens met een ander doel: vogels spotten in de Bush, alles leren over het ecodisplay Mangrove of de Highlights van Burgers' Zoo bewonderen. Wist u dat elke bezoeker zo'n vijf kwartier durende rondleiding kan boeken? Onder begeleiding van onze deskundige gidsen beleeft u het park veel intensiever dan anders.

Plannen als dagtaak

Wilt u voor een bijzondere gelegenheid, of gewoon zomaar, een rondleiding volgen in Burgers' Zoo? Via onze website kan iedereen die dat wil een privérondeleiding aanvragen. Zo'n rondleiding voor 35 euro per groep (één tot zestien personen) is exclusief voor uw gezelschap. U kunt kiezen uit verschillende soorten rondleidingen! Uw aanmelding komt vervolgens direct bij onze vrijwilligersplanner Sanne (zie pagina 13, daar stelt zij zich ook voor) binnen. Dan begint de zoektocht naar de voor uw groep best passende gids. Let erop dat u rondleidingen minimaal drie weken van tevoren aanvraagt; dan komt het vast goed! Dit is mede te danken aan onze groep van meer dan honderd enthousiaste rondleiders.

Voor ieder wat wils

De mogelijkheden beperken zich niet tot deze privérondeleidingen. Voor alle bezoekers bieden we regelmatig speciale rondleidingen of activiteiten aan, op open inschrijving. Een overzicht van wat de komende maanden georganiseerd wordt, vindt u hier: burgerszoo.nl/plan-uw-

Foto: maarten van der geest

bezoek/activiteiten. Bent u bijvoorbeeld een ochtendmens en heeft u altijd al de Bush of Ocean willen bezoeken in de rust voor openingstijd? Dan is de Vroege Vogelwandeling, Vroege Ocean-tour of de dit jaar nieuwe Bush Beleving wellicht iets voor u. Slaapt u liever lekker uit? Kom dan vooral naar onze sluitingstijdronde aan het eind van de middag. Ook bieden we weer kijkjes achter de schermen van de waterfabriek in de Ocean aan. Inschrijven is voor deze rondleidingen nodig en u betaalt

een kleine bijdrage die rechtstreeks aan natuurbeschoud ten goede komt.

KidsClubs: jong geleerd...

Eén weekend per maand komen groepjes jonge enthousiastelingen bij elkaar om nog meer te leren over dieren en hun leefgebied. Dit zijn onze KidsClubs. Met tien tot twaalf leeftijdsgenoten leren jonge dierenliefhebbers elke maand onder begeleiding van een ervaren gids meer over de bewoners van Burgers' Zoo. Tien maanden lang gaat het iedere keer over een ander onderwerp. Voor kinderen van groep 3 t/m 8 bieden we verschillende niveaus Kidsclubs, waarbij de jongsten van groep 3 en 4 nog vergezeld door een ouder op pad gaan. Op de KidsClub-pagina van de website van de zoo staat meer informatie en ook al de data voor het seizoen 2026/2027. De aanmelding voor het nieuwe seizoen is nu net geopend. Half juni willen we alle clubs die in september van start gaan ingedeeld hebben. Dan sluit dus ook de aanmelding.

Tekst: Karen Westerhof

Soms is een kijkje in de waterfabriek in het kader van een rondleiding mogelijk: voor vakgroepen of bij speciale evenementen.

Nieuw: Club voor volwassenen

In september start een heel nieuw initiatief: de Burgers' Zoo Club 'De EMOE', wat staat voor 'Elke Maand Op Excursie'. Eigenlijk net een Kidsclub, maar dan voor volwassenen! Met vaste groepen abonneementhouders gaan we maandelijks met een rondleiding een ander thema belichten, op vrijdagochtend of zondagochtend. Of u nu net voor het eerst een abonnement heeft aangeschaft en meer over de ecodisplays wilt weten, of dat u eigenlijk al jarenlang een heel trouwe bezoeker bent... We kunnen zeker iedereen verrassen! Meer informatie en de aanmeldmogelijkheid vindt u op de website bij activiteiten! Wie weet tot ziens bij De EMOEs!

Citizen Science in Burgers' Zoo

In Burgers' Zoo kijken we niet alleen naar dieren, we leren ook voortdurend over ze. En dat doen we niet alleen als biologen of onderzoekers, in het kader van wetenschappelijke projecten of dagelijkse observaties. Ook het Citizen Science-team speelt al sinds 2020 een actieve rol in het verzamelen van waardevolle gegevens. De Citizen Scientists zijn vrijwilligers die ongeacht hun opleidingsachtergrond onder begeleiding actief meewerken aan wetenschappelijk onderzoek. Dit onderzoek is nog breder dan je misschien verwacht!

Bezoekers en diergedrag

Het werk van een Citizen Scientist binnen Burgers' Zoo is erg divers. Het ene moment staat iemand observaties te doen bij een van onze diervverblijven. Dan weer is het team betrokken bij het in kaart brengen van bezoekersstromen, of willen we weten wat de impact is van onze educatieve programma's. Ze helpen bij het observeren van een pasgeboren giraffe of nemen enquêtes af. Er zijn in de dierentuin altijd wel vragen die beantwoord moeten worden!

Bloekalender

Een van de onderzoeksprojecten waar onze Citizen Scientists aan meewerken, is het opstellen van een bloekalender. Met dit onderzoek willen we inzicht krijgen in de bloeiperiodes van een aantal verschillende plantensoorten in de Bush. Citizen Scientists lopen elke woensdag en zaterdag een vaste route door de Bush en noteren voor - nu in het begin - veertien verschillende soorten of deze bloemknoppen hebben, bloeien, vruchten dragen of niets van dit allemaal. Dit onderzoek loopt al meer dan een jaar en op deze manier leggen we seizoensgebonden patronen per soort vast. Zo ziet u in de grafiek rechts beneden dat de moerasorchidee (*Phaius tankervilleae*) in het rijstveldje in de Bush vanaf de herfst tot ongeveer half april in bloei staat.

Mangrove Musical

Ook hebben de Citizen Scientists in 2025 geholpen bij het onderzoeken van de educatieve waarde van de Mangrove Musical. Kinderen bevragen is héél lastig,

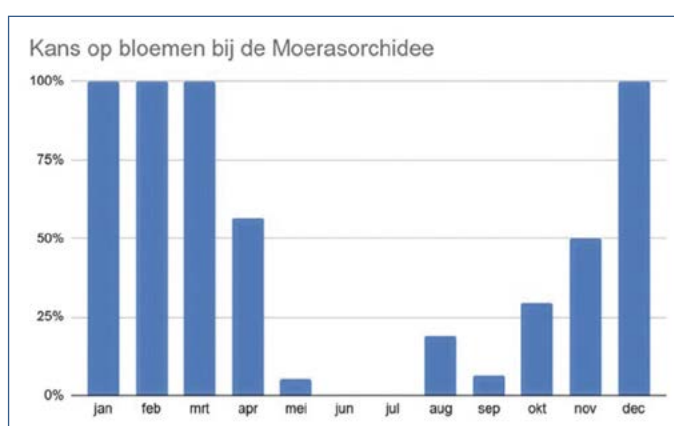
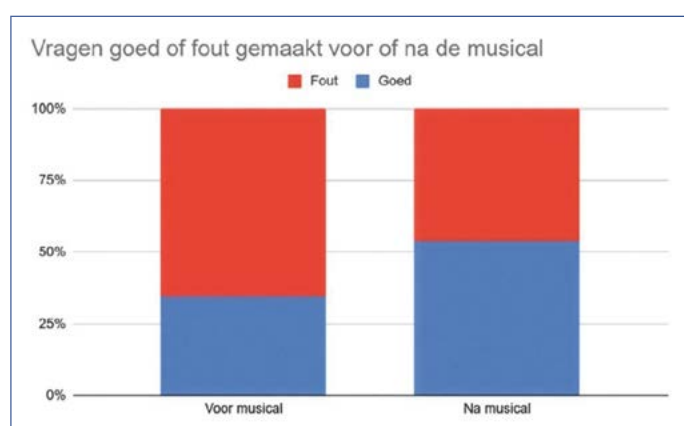

zo zal iedere socioloog beamen. Daarom hebben we voor dit onderzoek juist in kaart gebracht of de volwassen begeleiders aan de kindermusical iets hebben opgestoken. Om dit te onderzoeken, hebben de Citizen Scientists bezoekers voor de musical én na de musical gevraagd om een enquête in te vullen, met hierop ook een aantal kennisvragen. In de grafiek beneden links ziet u dat het percentage goed beantwoorde vragen voor de musical (+/-35%) een stuk lager ligt dan na de musical (+/-55%). Voor de dierentuin is dit waardevolle informatie en geeft dit aan dat we, zoals we ook hoopten,

met de musical ook kennis aan bezoekers kunnen overbrengen. Per vraag bekeken leren we hoe duidelijk elementen in de musical genoemd moeten worden om te blijven hangen.

Met de hulp van onze Citizen Scientists krijgen we niet alleen antwoorden, maar ontdekken we ook nieuwe vragen. Samen bouwen we zo stap voor stap aan een nog beter begrip van onze dieren, onze bezoekers en ons park.

Tekst: Niek van Rabenswaaij

Nieuws uit de Zoo

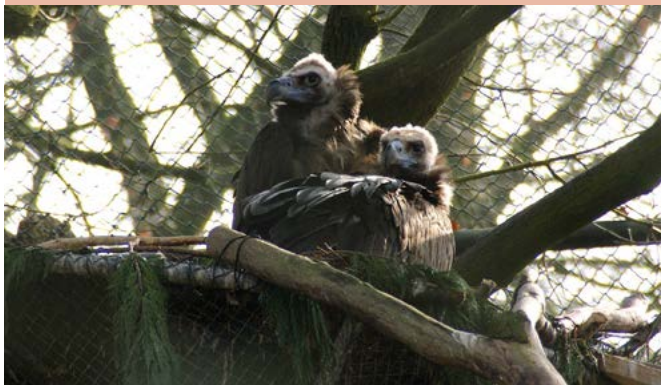
Capybara-wees

Helaas overleed in januari van dit jaar het vrouwtje capybara, een aantal dagen na de bevalling van een drieling. Ondanks de goede zorg van het verzorgersteam overleefde slechts het sterkste jong van de drie deze moeilijke start. Dit jong maakt het gelukkig wél goed en leeft gewoon in de groep.

Weer op het nest

Het bejaarde koppel monniksgieren - beiden de dertig jaar gepaseerd - doet ook dit jaar weer een broedpoging. Mooi, want lang niet alle monniksgieren in dierenparken planten zich voort!

Op verkenning in de Safari

Sinds half februari zijn de twee jonge giraffen met de groep en alle andere savannehoefdieren op de grote Safarivlakte te zien.

Klik hier voor een video

Dit is géén degenkrab

Op de foto hiernaast ziet u géén degenkrab, maar een vervelling! Onze degenkrabben groeien, vervellen goed en zijn nu af en toe beter te zien in het kreekje van de Mangrove. Soms 'lopen ze als een treintje' achter elkaar, dan volgt een mannetje een vrouwtje.

Nieuwe bewoner

Klik hier voor meer foto's

De watervaraan heeft de helft van zijn verblijf afgestaan voor Indiase sterschildpadden. Deze bedreigde dieren komen uit een inbeslagname in Kroatië. Waarschijnlijk zijn de sterschildpadden bij het verschijnen van de ZieZoo al te zien in de Rimba.

Onderzoekers in het park

Momenteel zijn er gedragsonderzoekers aan het observeren bij de chimpansees, de bladsnijdermieren, de haaien en de zwartvoetpinguïns. In tegenstelling tot onze Burgers' Zoo gidsen kunnen gedragsonderzoekers tijdens de observaties helaas geen uitgebreide toelichting geven aan bezoekers. Wij vragen hiervoor uw begrip.

Mensapenexperts bij elkaar

De biologen van Europese dierenparken die zich bezig houden met het gezamenlijke populatiemanagement van mensapen, hadden in maart een driedaagse bijeenkomst in het Safari Meeting Centre. Meer dan 50 mensapenexperts waren aanwezig.

Luipaardhaai verkast

De luipaardhaai is uit het grote haaienbassin verkast naar het bassin waar ook de jonge grijze rifhaaien zwemmen. Dit is prettig voor de gitaarrog in het haaienbassin, want de luipaardhaai kan wat te opdringerig zijn voor de rog.

Naar België

Onze familiegroep stokstaartjes, met het bejaarde ouderpaar, verhuist gezamenlijk naar een dierentuin in België. In Burgers' Zoo starten we met een jong, onverwacht koppel een nieuw stokstaartjesgezin.

Prachtige bloeiwijze

Het is weer lente! In de buitengebieden bloeit er van alles en wordt het ook al aardig groen. In Burgers' Bush zijn er ook al best veel planten in bloei, zoals de koraalaphelandra op de foto.

Zeegrassbassin vordert

In de Ocean toveren we één bassin om in een zeegrass-ecosysteempje. Momenteel wordt hard gewerkt aan de rotsen en overige inrichting. Zowel zeegrassoorten als een aantal vissoorten als toekomstige bewoners worden al achter de schermen verzorgd.

Verrassing

In de Parkwinkel zijn er natuurlijk veel leuke knuffels te koop. Als kiezen lastig is, is de nieuwe Mystery Box voor € 5,99 misschien een uitkomst. De verrassingsdozen met zes verschillende knuffels erin zijn heel populair.

Samenwerken aan een vernieuwde Desert

Nog maar een paar weekjes en dan gaat de vernieuwde Burgers' Desert na een flinke verbouwing weer open. Zo'n verbouwing heeft altijd best veel voeten in de aarde. Meer dan op het eerste gezicht lijkt! Wij interviewen een aantal mensen die allemaal vanuit hun expertise aan de slag zijn gegaan om de 'Desert 2.0' straks nog bijzonderder, mooier en interessanter te laten zijn.

Alex en Bertine van Hooff, directieteam

Burgers' Desert, geopend in 1994, is met ongeveer 7.500 m² oppervlak een flink overdekt ecodisplay. Omdat woestijnen in Europese dierentuinen maar zelden worden getoond, is onze nagebouwde Amerikaanse rotswoestijn wel uniek te noemen. We hopen dat Burgers' Desert na de verbouwing een nog beter beeld schetst van de flora en fauna van de Amerikaanse rotswoestijn en dat de bezoekers dit gebied nog meer omarmen dan tot nu toe. Een dierenpark is altijd in verandering en nooit helemaal af. Ook in ons park hebben we best een lange lijst met wensen voor veranderingen, verbouwingen en aanpassingen. Samen met het managementteam brengen we daarin prioriteiten aan. We wegen daarbij wat belangrijk is voor dierenwelzijn, wat voor de bezoekersbeleving een extra is, welke projecten bijdragen aan verduurzaming, wat nodig is om nog veiliger te werken voor medewerkers, enzovoort. Bij dit alles moeten we ook realistisch zijn wat binnen een bepaalde periode haalbaar is, op gebied van mankracht, financiën, maar ook bijvoorbeeld bouwvergunningen. We verheugen ons in elk geval enorm op dat de Desert straks, met de nieuwe ingang en de toevoegingen, een mooi onderdeel van het park is, en hopen dat alles wat bedacht is ook in de praktijk goed uitpakt!

Stef van Campen, ontwerper (afdeling TD)

Ik teken en ontwerp de gebieden van Burgers' Zoo. Voor de verbouwing van de Desert had ik een paar uitgangspunten: dit bijzondere gebied verdient zijn eigen entree aan de hoofdroute. Dan is het beter vindbaar. Ook werd het Desert Restaurant al langer niet meer gebruikt, dus aan dit stuk mocht ik ook een nieuwe invulling geven. En we willen een aantal diersoorten toevoegen, met name reptielen. Want juist reptielen zijn heel goed aangepast aan een leven in droge en warme omstandigheden. Met deze randvoorwaarden ga ik schetsen. Vaak maak ik meerdere schetsen met verschillende mogelijkheden voor dezelfde onderdelen. Daarna bespreken we in het projectteam met allerlei mensen de plus- en minpunten van elke variant. En zo wordt steeds een beetje meer duidelijk wat afvalt en waarvoor we gaan. Persoonlijk vind ik het geweldig om spannende doorkijkjes te creëren, met lichtinval en kijkrichtingen te spelen en zo de bezoekers op de hele wandeling steeds weer te verrassen.

Paul van Velthoven, projectmanager Desert

Toen ik in augustus 2025 bij Burgers' Zoo ben begonnen, was de verbouwing van de Desert al grotendeels uitgedacht. In mijn rol als projectleider ben ik verantwoordelijk voor het bewaken van de planning, zodat beslissingen op tijd worden genomen en het werk volgens schema blijft verlopen. Bij een project van deze omvang is het bij elkaar brengen van de kennis uit ieder vakgebied erg belangrijk. Sinds mijn start heb ik vooral gezien hoeveel passie, kennis en ervaring er binnen het park aanwezig zijn. Ik stem intensief af met externe partijen, zodat hun expertise en werkzaamheden naadloos aansluiten op die van onze interne teams. Ook bewaak ik het budget, zodat we binnen de financiële kaders blijven. Mijn doel is helder: het project tijdig, veilig, kwalitatief goed én binnen het budget afronden. Als dat lukt, ben ik meer dan tevreden.

Christiaan Luttenberg, hoofd dierv verzorging Bush & Desert (afdeling Plant & Dier)

Ik werk hier al sinds de Desert geopend is, meer dan 30 jaar geleden. Binnen ons team bestaat al langer de wens voor uitgebreidere faciliteiten achter de schermen voor de dieren. Want voor sommige reptielensoorten uit de woestijn is winterrust belangrijk voor de voortplanting. Door een nieuwe eigen plek daarvoor komt er weer ruimte vrij naast onze oude Desert-keuken. Fijn, want voor sommige kleinere zoogdieren heb je ook extra kweekverblijven nodig. De bezoekers zien van deze soorten slechts enkele dieren, maar we hebben er meer, in andere verblijven. Cactusmuizen en Merriams kangoeroeratten bijvoorbeeld, daar houden we altijd de kweekpopulatie van achter de schermen, naast de Desertkeuken. Heel belangrijk is ook dat we als dierv verzorgers goed weten wat werkbaar is. Een voorbeeld: een ratelslangenverblijf kun je beter niet bouwen met een grote afstand tussen de ruimte waar de verzorger veilig kan staan en het midden van het verblijf. Samen met de curator zorg ik daarom voor input voor de ontwerper, zodat het plan van eisen wat huisvesting van dieren betreft helder is.

Arun Idoe, parkmanager (afdeling Plant & Dier)

Woestijndieren uit Noord-Amerika... dat is niet zo makkelijk voor me. Want binnen ons netwerk van Europese dierentuinen zijn er maar weinig collega's die deze diersoorten houden, of waarvoor een gezamenlijk populatiemanagementprogramma bestaat. Voor de renkoekoek gaan we daarin nu zelf de voortrekkersrol nemen, trouwens. Maar goed; in elk geval is het mijn taak om mee te kijken met 'het wensenlijstje soorten' die we graag in de Desert willen laten zien. En dan komt de lastige opgave om ook te bepalen wat daadwerkelijk realistisch is. Welke dieren kunnen écht samen in een verblijf leven, qua verdraagzaamheid en ook qua eisen die ze aan de omgeving hebben? Welke diersoorten zijn er eigenlijk op verantwoorde wijze en in lijn met de richtlijnen van de Europese dierentuinorganisatie EAZA te verkrijgen? Samen met de dierverzorgers lever ik ook alle input voor de huisvesting van de dieren, zoals hoe warm het nu onder de warmtelampen moet zijn, of hoe een afscheiding eruit moet zien zodat er een schildpad of hagedis niet uit komt.

Nicole Grol en/of Aldin Subasic, assistent-curatoren (afdeling Plant & Dier)

Wij zijn dan misschien niet bij de voorbesprekingen en brainstormsessies over de nieuwe Desert geweest. Maar we dragen toch heel belangrijke steentjes bij aan het slagen van het project! Want er komen na de verbouwing een aantal nieuwe verblijven én nieuwe diersoorten in de Desert. Alle dieren en diervverblijven moeten vooraf vergund worden op onze dierentuinvergunning. Onze taak is het dus om tijdig allerlei documentatie samen te stellen en aanvragen in te dienen bij de RVO (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland). Anders valt er met de opening geen dier te zien, omdat het nieuwe verblijf niet is goedgekeurd voor deze soorten! En natuurlijk moeten nieuwe dieren ook naar Burgers' Zoo toe verhuizen; en ook daarvoor zijn best wat veterinaire testen vooraf en natuurlijk de juiste transportpapieren nodig.

Bas Lukkenaar, PR- en communicatiemedewerker (afdeling Marketing en Communicatie)

Mijn mooie taak is het om met ons hele team de bezoekers en de mensen thuis als het ware mee te nemen met de verbouwing. Voordat de spade de grond in is gegaan, hebben we al een video gemaakt. Daarin kondigden we al best veel aan. Tijdens het bouwproces kwamen er meerdere updates. Zo kunnen trouwe fans van Burgers' Zoo toch meemaken, wat er achter de bouwmuur gebeurt. Een groep echte dierentuinfanatiek krijgt voor de opening al een bouwplaatsbezoeking, en ik organiseer ook een wandeling met Duitse journalisten tijdens de bouw. En natuurlijk zorgen mijn collega's en ik voor persberichten rondom de opening, dat de info over nieuwe diersoorten tijdig op de website staat, dat de nieuwe Desert een mooie plek krijgt in advertenties, nieuwe foto's op flyers worden gebruikt en ga maar zo door!

Constanze Mager, manager conservatie, onderzoek en educatie (afdeling COE)

Natuurlijk moet elke diersoort een bordje hebben. Maar educatie is zo veel meer dan een soortbordje! Om de Desert als geheel boeiender te maken en de belevingswaarde te verhogen, is voor de hele Desert een educatieconcept gemaakt. Met als doel dat de bezoekers zich nog meer verwonderen over de bijzondere flora en fauna die in de woestijn overleeft. Hierbij gaat het niet alleen om het overdragen van kennis. Juist ook het zelf ervaren en het snappen van samenhangen is belangrijk; en dat voor alle leeftijdsgroepen. Echt een heel mooie uitdaging! Daarnaast vinden we het belangrijk om meteen de eerste maanden een onderzoekstudent in de Desert te hebben, die het gedrag van de hagedissen in het nieuwe verblijf documenteert. Begeleiding van gedragsonderzoekers is vaak ook mijn taak.

Sanne Duwel en Niek van Rabenswaaij, medewerkers educatie (afdeling COE)

Als het nieuwe stuk van de Desert open gaat, dan is het de bedoeling dat daar in principe altijd minimaal één gids te vinden is. Onze afdeling zorgt ervoor dat veel gidsen van de Stichting Vrijwilligers van Burgers' Zoo alle kennis over de Desert vers in hun hoofd hebben zitten. Meer dan 160 gidsen leren al sinds de herfst van 2025 over de dieren en planten in de Amerikaanse woestijn. Na het goed afronden van de cursus staan zij klaar om aan alle bezoekers in de verbouwde Desert interessante dingen uit te leggen. Zo is het bekend dat hagedissen hun staart af kunnen werpen. Niet alle hagedissen kunnen dat; onze gidsen kunnen precies vertellen welke dit wel en niet doen. Omdat ons huidige roostersysteem voor de gidsen met de nieuwe Desert-diensten erbij niet meer zo geschikt is, zijn we achter de schermen ook bezig met een overstap naar een ander roostersysteem.

Arjan Marsman, plantenverzorger (afdeling Plant & Dier)

Als je een ecosysteem wilt nabouwen, dan zijn de planten natuurlijk enorm belangrijk. Cactussen, agaven en andere succulenten laten zien hoe planten in een woestijn-omgeving water kunnen opslaan. Andere planten hebben de meest uiteenlopende manieren om met de droogte in hun natuurlijke leefomgeving om te gaan of om vrant tegen te gaan. In Burgers' Desert zijn er honderden soorten planten te vinden. Dus veel meer dan dat daar diersoorten te zien zijn! Niet voor niets is Burgers' Zoo óók een botanische tuin. Planten uit de woestijnen in Noord-Amerika kunnen in de Nederlandse buitenlucht niet of nauwelijks overleven. Het is er in de winter te koud en vooral is ook de luchtvochtigheid te hoog. Eerlijk gezegd is er afgelopen winter, ook door de bouwwerkzaamheden, voor sommige planten té veel vochtige, koele lucht Burgers' Desert binnengekomen. In aanloop naar de opening van het vernieuwde stuk lopen mijn collega's en ik de soortenlijsten na. We checken de staat van elke plant en brengen de administratie weer up-to-date. Natuurlijk wordt het vernieuwde stuk ook weer ingeplant met allerlei interessante soorten.

Tekst: Constanze Mager. Foto's: Dieudonnee Kelderman en Evelien Terwel

Wetlands for Life!

Vergeleken met de watermassa in de oceanen bestaat maar een heel kleine hoeveelheid water op aarde uit zoetwater, namelijk een kleine 3%! Onder de Engelse term 'wetlands' worden heel uiteenlopende types waterrijke gebieden samengevat die géén open oceaan zijn: van rivieren tot moerassen en van meren tot mangroven. Deze wetlands zijn enorm belangrijk voor de biodiversiteit; zij barsten van het leven. En ook voor mensen zijn ze levensnoodzakelijk; natuurlijk als drinkwatervoorziening, maar ook economisch en cultureel.

**wetlands
for life**

EAZA CONSERVATION
CAMPAIGN 2026 - 2027

Foto's: Sven Hans

Een Amerikaanse blauwe reiger foerageert in Crooked Tree Wildlife Sanctuary / Belize.

gevingen voor tal van dier- en planten-soorten. Mangroven maken deel uit van dit beschermde project en daarom is Burgers' Mangrove ook onze Arnhemse 'dependance' van dit natuurbehoudsproject. In de kustregio van het Midden-Amerikaanse Belize vind je heel verschillende types mangrove. Op sommige plekken zijn het grote moddervlaktes met hier en daar (dwerg) mangrovebomen, op andere plekken zie je dichte mangrovebossen langs de kust en de riviermondingen. Hier zwemmen onder meer zeekoeien, roggen, en jongen van barracuda's, tandbaarzen en papegaavissen.

Zoetwatergebied erbij

Momenteel is ons Belizaans partnerproject CSFI dat het beschermde gebied in het veld beheert, in gesprek om een ecocorridor naar Crooked Tree Wildlife Sanctuary te realiseren. Crooked Tree is een zoetwaterrijk gebied dat uitblinkt in soortenrijkdom. Met 350 soorten vogels is het een favoriet gebied bij vogelaars. In het water ontdek je daarnaast vaak een bultkrokodil en in het regenseizoen zwemmen ook zeekoeien regelmatig de rivier op tot in dit watergebied. Wat zou het mooi zijn om dit mooie wetland via een ecocorridor aan te laten sluiten aan het grotere reeds beschermde gebied!

Tekst: Constanze Mager

Europese dierentuinen in actie

Al sinds het begin van deze eeuw spannen de meer dan driehonderd dierenparken die aangesloten zijn bij de Europese dierentuinvereniging EAZA zich samen in voor natuurbehoudscampagnes. Meer dan honderdvijftig verschillende natuurbehoudsprojecten profiteerden van deze inspanningen en samen is meer dan vijf miljoen euro voor deze gezamenlijke projecten ingezameld. Tot september 2027 staan nu de wereldwijde wetlands centraal, in een campagne genaamd 'Wetlands for Life'. Het voornaamste ambassadeursdier van de campagne zijn flamingo's: ze zijn afhankelijk van wetlands, worden heel vaak in dierenparken gehouden én zijn bij het publiek geliefd. Hoewel we in Burgers' Zoo deze dieren niet (meer) huisvesten, dragen we de gezamenlijke natuurbehoudscampagnes altijd een warm hart toe.

Wetlands en Burgers' Zoo

Op het buitenterrein van ons dierenpark bevinden zich best veel gebieden die al als kleine wetlands aangemerkt kunnen worden. Met name alle vegetatierijke watergrachten, bijvoorbeeld rondom het maki-eiland, bij de doodshoofdapen, bij de Rimba maar ook achterin bij de uitkijk op de Safari, zijn heel aantrekkelijke leefgebieden voor diverse inheemse soorten. Stekelbaarsjes, juffers, libellen, kikkers, salamanders en nog veel meer dieren voelen zich daarin helemaal thuis. Het is zonder meer de

moeite om op een wandeling door de zoo ook eens stil te staan bij de fauna en flora bij deze waterpartijen.

Hoe staat het met wetlands in Belize?

Burgers' Zoo ondersteunt al meer dan 35 jaar een groot natuurbehoudsproject in Belize. Dat project richt zich vooral op habitatbescherming. Van koraalrif tot altijd-groen regenwoud is dit gebied een mozaïek aan bijzondere landschappen en leefom-

Foto's: Sven Hans

Een koerlan in het waterrijke gebied van Crooked Tree Wildlife Sanctuary / Belize.

Op Madagaskar is veel natuurlijke vegetatie verloren gegaan, met erosie tot gevolg. Natuurherstel kan verbetering brengen.

Nederlandse dierenparken beschermen samen natuur op Madagaskar

Sinds 1966 werken de grotere Nederlandse dierenparken samen in de Nederlandse Vereniging van Dierentuinen (NVD). Vandaag de dag telt de NVD maar liefst dertien verschillende leden. Niet alleen wisselen ze veel kennis en ervaring uit, maar ook stellen ze kwaliteitseisen aan het houden van dieren en delen ze het streven om telkens verder te blijven ontwikkelen en verbeteren. Op 9 april 2026 lanceren de NVD-tuinen een gezamenlijke campagne ten bate van natuurbehoud op Madagaskar, waar de NVD-leden zich voor minimaal vijf jaar hebben gecommitteerd aan een veelbelovend natuurbehoudsproject. Madagaskar is vermaard vanwege de unieke flora en fauna op dit Afrikaanse eiland, die vaak nergens anders ter wereld te vinden is.

Burgers' Zoo: natuurbehoud als hoofddoel

Natuurbehoud is één van de hoofddoelen van Koninklijke Burgers' Zoo. Al meer dan 35 jaar beschermen we samen met het Zwitserse vlinderpark Papiliorama een natuurgebied in het Midden-Amerikaanse Belize met een oppervlakte van ruim 450 vierkante kilometer. Ook is Burgers' Zoo medeoprichter en hoofdsponsor van Stichting Future For Nature. Elk jaar ontvangen drie jonge, talentvolle natuurbeschermers de Future For Nature Award én € 50.000 per winnaar in het Safari Meeting Centre van ons park, onder toezicht van honderden gasten uit binnen- en buitenland. Stichting Lucie Burgers financiert gedragsonderzoek naar dieren in het wild, sinds jaar en dag steunen we de GlobeGuards en via Stichting Burgers' Zoo Conservation financieren we natuurbehoudsprojecten over de hele wereld. Het spreekt dan uiteraard voor zich dat we ook dit gezamenlijke NVD-initiatief een warm hart toedragen!

Wat houdt het NVD-Madagaskarproject in?

Het NVD-Madagaskarproject is een grootschalig natuurbehoudsprogramma van het internationaal bekende onderzoekscentrum Centre ValBio, bij

Gouden bamboemaki's zijn een ernstig bedreigde diersoort die alleen nog in de bossen van een klein stuk van Madagaskar voorkomen.

Ranomafana National Park in het oosten van Madagaskar. De komende jaren zal daar tweehonderdvijftig hectare regenwoud worden hersteld door het planten van een miljoen bomen, in samenwerking met lokale gemeenschappen, wetenschappers en internationale partners. Naast herbebossing richt het programma zich op duurzame werkgelegenheid, educatie en het herstel van leefgebieden voor bedreigde diersoorten. Doel is het duurzaam terugbrengen van de biodiversiteit van een lokaal ecosysteem. Madagaskar is één van de meest bedreigde biodiversiteits-hotspots ter wereld: maar liefst tachtig procent van het oorspronkelijke bos is er verdwenen. Madagaskar kent

maar liefst 11.200 inheemse plantensoorten en er zijn meer dan vijf vogelfamilies, vijf primatenfamilies en twee zoetwater-vissenfamilies die nergens anders ter wereld voorkomen. Ook worden er nog telkens nieuwe diersoorten ontdekt: in de afgelopen vijftien jaar zijn er 22 nieuwe zoogdiersoorten en ondersoorten genoteerd en ook de lijst van bijvoorbeeld inheemse kikkersoorten wordt steeds langer.

Donderdag 9 april 2026: Start publiciteitscampagne NVD-Madagaskarproject!

Op donderdag 9 april 2026 geven de NVD-dierentuinen in Apenheul het startsein voor de publiciteitscampagne die het NVD-Madagaskarproject onder de aandacht van een groot publiek moet brengen. Nieuwsgierig? Houd dan de social mediakanalen van Burgers' Zoo en andere NVD-dierentuinen in de gaten: namens de NVD is namelijk een bijzondere gast naar Madagaskar afgereisd om ter plaatse poolshoogte te gaan nemen!

Tekst: Bas Lukkenaar

**Beleef
de vernieuwde
DESERT!**

**OPEN:
MEDIO
2026**

*'s Werelds grootste indoor woestijn.
Gewoon in Burgers' Zoo.*

Klik hier en meld je
aan voor de Desert
updates

KONINKLIJKE
BURGERS' ZOO

